

බලවත්තු දුම්බර රක්ෂිතය වනසනි 2

සජීව වාමිකර

පරිසර සංරක්ෂණ භාරය

1995 අංක 23 දරන පනතින් සංශෝධිත 1907 අංක 16 දරන කැළ ඇඟල පනතට අනුව සංශෝධිත පනතින් ලැබුණු බලතල ප්‍රකාර ව 3 අ(1) වැනි වගන්තිය යටතේ 2000 මැයි මස 05 වන දින අංක 1130/22 දරන ගැසට් නිවේදනය මගින් දුම්බර කඳුකරයේ වනාන්තර හෙක්ටයාර් 17825 ක් පමණ වන භූමි ප්‍රමාණයක් ලෙස ව්‍යාප්ත කර සංරක්ෂණ වනාන්තරය ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. සංරක්ෂණ වනාන්තරය ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කළ භූමියේ පොද්ගලික ඉඩම් හා වෙනත් රජයේ ඉඩම් හෙක්ටයාර් 2000 ක් පමණ වේ. ඒවා මේ වන විට ක්‍රමානුකූල ව වන සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව යටතට පවරා ගැනීමේ කටයුතු සිදු වෙමින් පවතී. එහෙත් එහි මන්දගාමී ස්වරූපය හා වහදී ගෙවීම්වල ප්‍රමාද වීම හේතුවෙන් මේ වනාන්තර ඉඩම් පවරා ගැනීමේ කටයුතු ව්‍යාකූල තත්ත්වයට පත් වී තිබේ. පවරා ගැනීමට යොදින සො-ගෙත් ඉඩම් වල ඉහත සඳහන් පරිදි හෝටල් ඉදි කර ඇත. ඉඩම් පවරා ගැනීමේ මන්දගාමී ස්වරූපය

ප්‍රයෝජනයට ගෙන සමහරක් මේ ඉඩම් බැංකුවලට උකස් කර මුදල් ලබා ගෙන ඒවා සිත්ත විමට ඉඩ හරී. එසේ බැංකුවලට සිත්ත වූ සංරක්ෂණ වනාන්තරයට පවරා ගැනීමට යොදින ඉඩම් ගණනාවක් දුම්බර අඩවිය පුරා තැන්පත් තන දැක ගත හැකි වේ.

මෙවන් තත්ත්වයට ලක්ව තිබෙන්නේ ලංකාවේ දිග ම ගංගාව වන මහවැලි ගඟේ ප්‍රධානගම පල පෝෂක ප්‍රදේශය යි. මහවැලි පල පෝෂක ප්‍රදේශ අතුරින් 30% ක් පමණ ආවරණය වන්නේ දුම්බර කඳුකරයෙනි. මීටර් 760 සිට මීටර් 1900 දක්වා උසින් පරාසය ඇසුරු පිහිටි කඳුකරයකින් සමන්විත දුම්බර කඳුකරයේ විවිධ දු ස්වාභාවික පරිසර පද්ධතීන්හි අඩක විවිධත්වයක් ද දැකගත හැකි වේ. තෙත් කඳුකර වනාන්තර (වලාකුළු වනාන්තර) කුරු වනාන්තර තෙත් උප කඳුකර වනාන්තර අතරමැදි කලාපීය කඳුකර වනාන්තර වැනි මිශ්‍ර සදාහරිත වනාන්තර ගංගාශ්‍රිත වනාන්තර තෙත් පතන තාණ බිම් දුම්බර පතන තාණ බිම් දැක ගත හැකි දුම්බර කඳුකරයේ ව්‍යාප්ත ව ඇත.

දුම්බර අඩවියේ මේ විවිධ වූ පරිසර පද්ධතීන්හි කුල 141 කට අයත් සපුෂ්ප ශාක විශේෂ 1033 ක් පමණ හඳුනාගෙන තිබේ. ඒ අතුරින් ශාක විශේෂ 160 ක් ලංකාවට ආවේණික වේ. මේ අතර ශාක විශේෂ 225 ක් දැව්මය විශේෂ වන අතර ඉතිරිය පැරුණු හෝ පැරුණු වෙයි. ලංකාවේ වාර්තා වී ඇති සමස්ත ශාක විශේෂ අතුරින් 27.4% ක් පමණ සහ ලංකාවට ආවේණික ශාක විශේෂ අතුරින් 17.3% ක් පමණ දුම්බර කඳුකරයෙන් වාර්තා වීම මේ වන අඩවියේ සුවිශේෂත්වය යි. මුළු ලොවින් ම දුම්බර අඩවියට පමණක් සීමා වූ ශාක විශේෂ හයක් වෙයි. දුම්බර අඩවියේ පිටවල පතන වැනි පතන් බිම්වල දක්නට ලැබෙන පතන් අල (Brachystelma lankana) ශාකය ද දුම්බර අඩවියට ආවේණික ශාක අතර වෙයි.

විශේෂයෙන් කඳුකර තෙත් වනාන්තර උප කඳුකර තෙත් වනාන්තර හා ගංගාශ්‍රිත වනාන්තරයන්හි උඩවැසියා හා මීටර ගණනක දුම්බර දැකගත හැකි වේ. දුම්බර කඳුකරයේ දැක ගත හැකි උඩවැසියා ශාක විශේෂ වෙයි. මෙහි මීටර ගණන විශේෂ 42 ක් හඳුනාගෙන ඇති අතර ඉන් විශේෂ 06 ක් ලංකාවට ආවේණික වෙයි.

දුම්බර කඳුකරයේ සත්ත්ව විවිධත්වය පිළිබඳ ව සැලකීමේ දී පෘෂ්ඨවංශී සත්ත්ව කාණ්ඩ පහ පිළිබඳ ව හා පෘෂ්ඨවංශී සත්ත්ව කාණ්ඩ පහ සමූහයන් හා ගොඩ ගොළුවන්ගේ සේ විවිධත්වය පිළිබඳ ව

සැලකිය යුතු අධ්‍යයනයන් සිදු කර තිබේ. ලෝක සංරක්ෂණ සංගමය විවිධ පර්යේෂණයන් සහ මේ ලියුම්කරු විසින් ඉහත සත්ත්ව කාණ්ඩ හත පිළිබඳ ව සිදු කළ අධ්‍යයනයන් හේ දත්ත සම්ප්‍රේෂණය කරුණු වට මෙහි සත්ත්ව විවිධත්වය පිළිබඳ ව ගණා අවබෝධයක් ලබාගත හැකි වේ.

උභයජීවීන් උරුගයන් මත්ස්‍යයන් පක්ෂීන් කිඹිරුපායින් සම්භවයන් හා ගොඩ ගොළුවන්ගේ සහ සත්ත්ව කාණ්ඩ ගතට අයත් විශේෂ 479 ක් දුම්බර කඳුකරයෙන් වාර්තා වේ. එය ලංකාවේ අභ්‍යන්තර ප්‍රදේශයෙන් වාර්තා වන මේ කාණ්ඩ හතට අයත් සත්ත්ව විශේෂ 1294 ප්‍රතිශතයක් ලෙස ගත්විට 37% ක් තරම් ඉතා ඉහළ අගයක් ගනී. ලංකාවේ මුළු භූමි ප්‍රමාණයෙන් 0.32% ක් පමණ වන දුම්බර කඳුකරයේ මේ තරම් විශාල සත්ත්ව ප්‍රජාවක් පිටත්වීම මේ ප්‍රදේශයේ සංරක්ෂණ අවශ්‍යතාව කඩිනම් හා විධිමත් කිරීමට ප්‍රධාන හේතුවක් වේ.

ලංකාවේ අභ්‍යන්තර ප්‍රදේශයේ වාර්තා වන පෘෂ්ඨවංශී සත්ත්ව විශේෂ 813 අතුරින් විශේෂ 272 ක් දුම්බර අඩවියෙන් වාර්තා වී තිබේ. එය 33% ක ඉහළ ප්‍රතිශතයකි. ලංකාවට ආවේණික පෘෂ්ඨවංශී සත්ත්ව විශේෂ 310 අතුරින් විශේෂ 16 ක් පිටත්වන්නේ දුම්බර කඳුකරයේ පමණකි. ගැහැනුන් ලංකාවට ආවේණික පෘෂ්ඨවංශී සත්ත්ව විශේෂ අතුරින් 5% ක් වාර්තා වන්නේ දුම්බර කඳුකරයෙනි. ලංකාවට ආවේණික පෘෂ්ඨවංශී සත්ත්ව විශේෂ 310 අතුරින් විශේෂ 91 ක් තකල්ස් කඳුකරයෙන් වාර්තා වන අතර එය 29% ක ඉතා ඉහළ ප්‍රතිශතයකි.

දුම්බර කඳුකරයේ සුවිශේෂත්වය වන්නේ එහි වාර්තා වන ලංකාවට ආවේණික පෘෂ්ඨවංශී සත්ත්ව විශේෂ 91 අතුරින් විශේෂ 16 ක් තකල්ස් කඳුකරයෙන් වාර්තා වන අතර එය 29% ක ඉතා ඉහළ ප්‍රතිශතයකි.

දුම්බර කඳුකරයෙන් පමණි. දුම්බර කඳුකරයෙන් වාර්තා වන මත්ස්‍ය විශේෂ අතුරින් තුනක් දුම්බර කඳුකරයට ආවේණික වන අතර තවත් විශේෂ දෙකක් වන හඩයා හා මුහුරු පෙරියා දුම්බර කඳුකරයට හා ඒ අවටින් පිහිටි මහවැලි ගඟේ ප්‍රදේශ කිහිපයකින් වාර්තා වේ. දුම්බර කඳුකරයට ම පමණක් ආවේණික මත්ස්‍ය විශේෂ තුන නම් දුම්බර ගල්පාරියා මල් පෙරියා හෙවත් දන්කුඩු පෙරියා හා දුම්බර කාරිඇ-ගා ය.

බොහෝ විට දුම්බර පෙරියා දුම්බර කඳුකරයට ආවේණික විශේෂයක් ලෙස පිහිටි කඳු ද ඒ විශේෂය මහවැලි ගඟේ දෙකේ ඇළ පුස්වා ම වාර්තා වන බව පර්යේෂණයන් හෙත් තහවුරු වී තිබේ. මීට අමතර ව තවත් මත්ස්‍ය විශේෂ කිහිපයක් දුම්බර කඳුකරයට ආවේණික විශේෂ බවට ඉදිරියේ දී පත් විය හැකි බව ඒ අයත් දුම්බර අඩවිය ලෝක උරුම මගින් ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලැබ තිබේ.

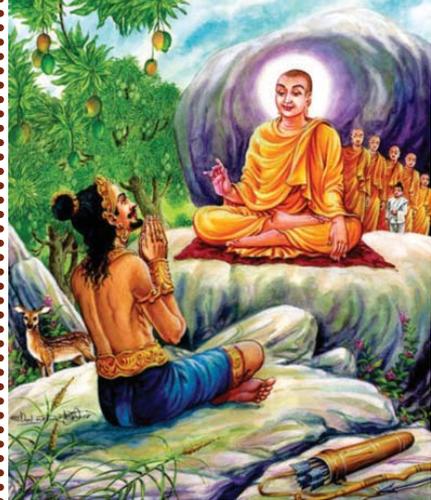
මෙවන් ඉතා සුවිශේෂී පෙරළි ප්‍රජාවකට උරුමකම් කියන දුම්බර හෙවත් තකල්ස් සංරක්ෂණ වනාන්තරය නිසි පරිදි ආරක්ෂා කර ගැනීම ගොතැකි වීම කනගාටුටත් කරුණකි. 2010 වසරේ දී ලංකාවේ ඉහළ කඳුකරයට අයත් දුම්බර අඩවිය ලෝක උරුම මගින් ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලැබ තිබේ.

ලෝක උරුමයක් ලෙස දුම්බර අඩවිය ප්‍රකාශයට පත් කර තිබෙන්නේ ඊට ම අනුකූල වූ භූ විද්‍යාත්මක පෙරළි විද්‍යාත්මක හා සාම්ප්‍රදායික ජන උරුමය නිසා ය. ඒ කිසිදු උරුමයක් ආරක්ෂා නොකර දුම්බර අඩවියේ හෝටල් පමණක් ඉදි කළ හොත් හුදුදු දිනක ම මේ උරුමයන් සියල්ල අප රටට අහිමි වනු නිසා ය.

එපමණක් නොව ඇමෙරිකන් ඩොලර් මිලියන 382 ක් (රුපියල් මිලියන 47750 ක් පමණ) යාප කරමින් වැඩි කලාපයේ හෙක්ටයාර් 84422 කට වාර් ජලය සැපයීමේ ක්‍රමාධිපුරුෂ හා ක්‍රිකුණාමලය නගර වල කාර්මික කටයුතු සඳහා ජලය සැපයීමේ මෙහෙයවීම 20 ක ජල විදුලිය නිෂ්පාදනය කිරීමේ අරමුණු කර ගෙන ක්‍රියාත්මක කරන මොරගහකන්ද හා කළු ගඟ ජලාශ වල ජල සුරැකිමහතාවය සම්පූර්ණයෙන් බැඳී පවතින දුම්බර අඩවියේ වන වැස්ම මත ය. එවන් වූ ප්‍රදේශයක් ආරක්ෂා කර ගැනීමට නොහැකි වුවහොත් මේ බහුකාර්යය වාර් වනාන්තර වලට ද අත්වන්නේ විනෝද-රිකා රන්දෙතිහල රන්දෙති බහුකාර්යය ජලාශ වලට සිදු වූ අවහිතවනන් ඉරණම ම ය.

- විද්‍යාමලන් විදුහල්පති ශාස්ත්‍රපති
- ඊ.එම්. විතානගේ
- සාමවිසිසුරු (මුළු දිවයිනටම)
- සිරි ලක් වැඩි මුදු දහම අදහස්ගත් පොසාන්
- පොසාන් වැදගත් කොට සලකන්නේ කරුණු
- කීපයක් හේතු කොට ගෙනය. බක් මග උළඳ
- ජාතික වශයෙන් වැදගත්ය. වෙසක් පොසාන්
- සකල ලෝක වාසීන්ටය. පොසාන් පොසාන්
- අනුමුදු මිනිඳු ගිම්මන්ගේ ලංකාගමනය සිහි කරවයි.

බක් වෙසක් පොසාන් (මිනිස්දාගමනය)

"විනාප භූමිබෙ යටා පුස්සි තන්ගෙ ගිම්මාන මාසෙ පඨමසම්මං ගිම්මෙ තවුපමං ධම්මෙටරං අද්දසධි තිබ්බාන ගාමිං පරමං ගිතාය ඉදුම්ඵ මුද්ධෙ රතනං පාණිතං එතන සච්චවන සුචරිං හොතු"

ශ්‍රීශ්ම සානුචේ පළමු මාසයෙහි හෙවත් බක්මස වන ලැහැබක පිපුණ මල් මසයේ බරුවේද පූජනර වේද එසේම නිවනට පමුණුවන ධර්ම රත්නය නිවන් සුව පිණිසම ඒ භාග්‍යවත් අරුතක් මුදු රජාණන් වහන්සේ දෙසු සේක් ද එම මුදුබර රත්නය ඉතා උතුම් ය.

(රතන සූත්‍රය)

වර්ද මාස ක්‍රමය අනුව වසර හතුවන්නේ දුරුකු - නවම - මැදින් - බක් - වෙසක් - පොසාන් - ඇසළ - ගිම්මා - බිහර - වස් - ඉල් - උළුවස් යනුවෙනි. එයින් දුරුකු මාසය දේශ ගුණ අතින් හා රෝග බහුල අතින් එතරම් හොඳ නැත. උරුංසාකු - දුරුකු ශ්‍රී ලංකාවේ නම් බෝවන රෝග ගස්වල කොළ අතු වියළී යයි. කීස්ච්චිකාමී වුවත් බොහෝ විට එය එසේ සිදුවන බව පෙනේ. නවම මාසය අලුතෙන් ගස්වල දැව කොළ හටගනියි. බෝගස්වල පවා එය එසේ සිදුවන බව දැකිය හැකිය. මැදින් මාසය යටි කී මාස දෙකේ ගති පැවතුම් විද්‍යාව සංකීර්ණව පවතිය. බක් මාසය භාග්‍යවත්තය. කුණුරුවල අස්වැන්න නොවූ විවේචිව සතුටින් ගත කරයි. බක් මග උළඳල උත්සව ශ්‍රීයෙන් පවත්වයි.

පොසාන් මාසය වර්දනා විනෝද ගමන් බහුලව සිදුවෙයි. ගිත් පොදු වැසි හමා යයි. වැඩි වේලාවක් නොපවතියි. මෙහින මේ කාලය බලා තමයි මිනිඳු ගිම්මන් වඩින්නේ. එහෙත් නවමට නොවෙයි. ඉටියිය - උත්තිය - හද්දසාහලා - සම්බල යන ගිම්මරන් සුමන සාමනේරයන් වහන්සේ හා නණ්ඩක උපාසක වහන්සේ සමගය. ඒ ක්‍රමයට වැඩිම කළේ මහණ උපසම්පදා කරන පිළිවෙල පෙන්වීමටය. මිනිඳු මානිසයන් වඩින්නට ප්‍රථමයෙන් අදහස් කෙළේ පෞවන පෞ තිස් රජුන් පියාණන් පිටවන් සිටියවයි. මුට්ඨිව රජු එවකට මහළු වයසට පත් වී සිටියේය. එපමණක් නොව වයසට ගිය අයට අලුත් ධර්මයක්. අළුත් අදහසක් එය

තේරුම් ගන්වන්නට ධක් අපහසුය. තමන් එළුම් ගත් අදහසේම ඉන්තට වඩා කැමතිය. එසේම තමන් වඩින කාර්යය යහපත් ලෙස කිරීමටත් අළුවෙන් ලෙස කිරීමටත් එම රටේ භාෂාව තරමක් දුර්වලින් දැන ගත යුතුය. මිනිඳු ගිම්මන්ගේ මව බැලීමට යාම යුතුකමේ ලෙස සැලකු උන්වහන්සේ දඹදිව ඉන්දියාවේ සාරාඵ නම් ප්‍රදේශයට පිදිසා මේ බිසව බැහැ දැකීමට අලුත් ධර්මය පිළිබඳව ධක් කරුණු පහදා දීමටත් යන කරුණු මුල් කරගෙන මාස කීපයක් එහි ගතකොට මුට්ඨිව රජුගේ අනාවයෙන් පසු සුදුසු කාලය හැටියට පොසාන් මාසය තෝරාගෙන එසේ කටයුතු කළහ ඒ කාලයේ

ලංකාවේ ව්‍යවහාර කළ භාෂාව ප්‍රාකෘති භාෂා ගණනට අයිති මාගධ භාෂාව.

"සමාගධි මුල භාෂා තරා යා යාදි කප්පිකා" යනුවෙන් එය හඳුන්වයි. පසු කාලයේදී මිනිඳු ගිම්මන් ප්‍රධාන ගිම්මරන්ට රැක සීමට පිළියෙළ කළ අනුරාධපුර මිනිත්තල් අට සැප ලෙන්වලින් හමුවූ සෙල්ලිපිවලින් ඒ බව හතවුරු වෙයි.

"අතන අතන වතුදිය සයස අ.....සොරා ප..... බරිය අසුසක තියස ලොණා" මෙහි තේරුම අවුටු නො ආවුටු සතර්දිගින් වඩින සැසසා වහන්සේලාට අනාකටම සෝරු උපාසක නම් වූ පියාගේ හාර්යාව වූ කීසියා උපාසිකාවගේ ගල් ලෙස පුජා කරන වගේ විය

පාලියෙන් - මහමයෙන් කියනවා නම් ආතන අතන මානුදියස් සැසසිය අනාකටම සෝරු පිතුදිය හාර්යා කීසියා උපාසිකාය ලොණා" යනුවෙන් සඳහන් කළ හැකිය. මෙයින් එකල ලංකාවේ ව්‍යවහාර වූ භාෂාව සතරන් මගධ භාෂාවට සමීප ප්‍රාකෘත භාෂාවක් දැයි වගාම තේරුම් ගත හැකිය. කතා කරන භාෂාවල ශ්‍රී ලිකා භාෂාවන් එකමදැයි කෙසෙකුට තර්ක කළ හැකිය. එමසියා කියයි. ඒ ගෙන කරුණා කීමට මේ අවස්ථාව නොවේ. ඒ හෙළ අවුටා මත අවුටා විපුරු අවුටා කුරුන්දි අවුටා යනාදී වශයෙන් හැඳුරුය යුතු ධම්මියා ගැටපදය සිබ්බලද හා සිබ්බලද පිපුණ - අමුවතුර මුත් සරණා - සිය-බස්කලර - හෙළදිවි අබ්දාන වන යාදාදී පොත් පත් රාශියක් හා සෙල්ලිපි රාශියක් ප්‍රකාශ කළ යුතුය.

මොත්ගල පුත්ත කීසිය මත රනගත් වහන්සේගේ ප්‍රධානතාවයෙන් පැළඳුල් තුරු අගෝරාමයේ දී දහයක් මත රනගත් සිද්ධකේසුලොගේ සහභාගිත්වයෙන් පිළකළ තුන්වන සංභාගාමවත් පසු රටවල් හවයකට ධර්මදහයන් වහන්සේලා පිටත් කර ගැරිය බව ඉතිහාසයේ සඳහන් වේ. එයින් තව වන රට හැටියට ශ්‍රී ලංකාව සඳහන් කළ හැකිය.

ලාහ සත්කාර අපේක්ෂාවෙන් මුද්ධි ශාසනයට ඇතුළත්ව සිටි කීර්ථකයන් ගැට දහසකගේ දුර්වල නිරාකරණය කිරීම පිණිසත් ධර්මානේක මහ රජුගේ ධර්ම චර්යා ප්‍රතිවර්ධනය ශ්‍රීයාත්මක කිරීමටත් සමග සංභාගාමි අතිහසාවල සාර්ථක වූ බවක් පෙනේ. විශේෂයෙන්ම තමන්ගේම පුතණුවන් වූ අනුමුදු මිනිඳු මහරහතන් වහන්සේ ශ්‍රී ලංකාවේ ධර්ම දහයන් වහන්සේ හැටියට තෝරා ගැනීමට කරුණු කීපයක් හේතු වී තිබේ. එකල පවා ශ්‍රී ලංකාව හා දඹදිව (ඉන්දියාව) සමීප සම්බන්ධතාවයක් තිබීම එක් හේතුවකි. මුට්ඨිව රජු විනෝද ක්‍රීඩා සහ - නාග වැසි ඇදුම්ලි හා විශ්වාස - කීසිය රජු හා සමඟ පැවති අඳුණට මිතු සම්බන්ධතා ඉන් සිපයකි නමත් ධර්ම චර්යා පුත් - පන්තිය ව්‍යාප්ත කිරීමේදී 'දේවානාපිය' යන උපසාහය කීසිය රජුට ප්‍රධානියා කරන ලදී. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් පොසාන් පුණු පොසාන්දා අනුරාධපුර මිනිත්තල්වලට රැකීම කළ අවස්ථාවේදී කීසිය කීසිය බිසව යයි ඇමතු